

En barndom for livet

Fagforbundet viser til ovennevnte høring, og oversender et avgrenset høringssvar i samsvar med vårt innspill til LO..

Ekspertgruppens anbefaling er å prioritere to hovedgrep i sin tilnærming for å nå det som beskrives som to likestilte mål:

- i. Forbedre barns levekår og livskvalitet.
- ii. Motvirke at fattigdom går i arv, gjennom like muligheter for utvikling, læring og god helse.

Hovedgrepene, som skal bedre situasjonen for barn i fattige familier på kort og lang sikt, kommenteres slik de er lagt frem av ekspertgruppen med hovedvekt på forslaget om skattlegging av barnetrygd.

1. En økning og videreføring av den universelle barnetrygden, men med endret innretning i form av skattlegging og lik sats.

Forslaget om finansiering av økt barnetrygd og skattlegging er problematisk, og kan ikke anbefales. Selv om andelen barn i lavinntektsfamilier går ned ved å øke barnetrygden, er det ingen garanti for at det reduserer andre forhold en ønsker å rette. Tvert imot er det sannsynlig at det til tross for at målgruppa vil bedre sin økonomi, ha mer frihet og mindre kontroll, er det ikke sannsynliggjort at det vil gi ønskede resultater med hensyn til å på sikt bedre deres status og velferd.

Dette så vi for eksempel i det finske forsøket med kontantytelser til arbeidsløse. Forsøket med den såkalte basisinntekten i Finland omfattet 2000 arbeidsledige finner som ble trukke ut til et to-årig prosjekt, som ikke er videreført. Kontantstøtten var et virkemiddel for å få ned og kompensere for en relativt sett høy arbeidsløshet i Finland (8,4%), og de som var med fikk utbetalt omtrent 5400 i norske kroner. Forsøket viste at de som deltok i forsøket følte seg mindre kontrollert/klientifisert, fikk bedre mental helse og framtidstro, men materielt sett ikke fikk det bedre.

Selv om forholdene i Finland og Norge nødvendigvis ikke er sammenlignbare, og det også kan være forskjeller med hensyn til målgruppene er det viktigere for Fagforbundet å forbedre institusjonene og folks møte med dem fremfor kontantytelser, som ikke sikrer måloppnåelse. Vi ønsker at tiltak og ytelser skal være gode nok, men mener at dette forslaget er feil svar på utfordringene. Vi skal bekjempe fattigdom og vi skal bekjempe arbeidsledighet, men ekspertgruppens forslag er for radikalt og endrer grunnleggende prinsipper for den skattefinansierte velferden samtidig som effekten er usikker.

Deler av denne problemstillingen peker utvalget selv på i 1.3 Kunnskap om effekter av kontantytelser og tjenester, hvor de viser til manglende forskning og usikker effekt av hvordan kontantytelser påvirker barns lærings- og utviklingsmuligheter. Selv om det finnes studier som finner positive sammenhenger mellom inntektsøkninger og barns helse- og skoleresultater i familier som er nederst i inntektsfordelingen er effekten for liten til å lukke hele det sosiale gapet.

Dernest vil skattlegging og finansiering av ordningen med bortfall av andre ytelser gi en forflytning av den såkalte trygdefella ved at det reduserer inntaket til å ta lønnet arbeid nettopp fordi økt inntekt ved eget arbeid vil øke skattleggingen av barnetrygden. Økt barnetrygd vil dermed også ha en

innlåsingseffekt mht å komme i arbeid, slik vi har sett det med andre ytelser. Det skal rett å slett for mye til for at det lønner seg å arbeide.

Det vil også kunne ha en innlåsingseffekt og negative konsekvenser på kvinners yrkesdeltagelse og integrering. På den ene siden har vi rapporter som fremhever økte kontantoverføringer som et virkemiddel for å øke antall barnefødsler, mens det på den andre siden viser at kontantstøtten slik vi kjenner den bidrar til å holde kvinner borte fra arbeidslivet, hindre integrering og holde barn utenfor barnehage. Dvs kontantytelser gir bedre økonomi, men hindrer kvinners yrkesdeltakelse, inkludering og barns sosialisering gjennom deltakelse i barnehage mm.

Finansieringen av økt barnetrygd innebærer også at forsørgerfradraget og ytelser, som barnetillegget, bortfaller. Ekspertutvalget nevner også eksplisitt at det må tas en ny vurdering av om barnetrygd skal telle med i inntektsberegningen for sosialhjelp, selv om de ikke har det med som forslag.

Forslaget om endret innretning av barnetrygden vil dermed ha en radikal omleggingseffekt også mht andre ytelser, og sist, men ikke minst miste sitt grunnpreg. Det er stor risiko for redusert oppslutning om barnetrygden som en universell ordning, og manglende forståelse for at den kollektive skattefinansierte velferden erstattes med direkte omfordeling mellom barnefamilier.

Det er også grunn til å minne om at varige effekter forutsetter at den nye barnetrygden fortsetter å øke slik at reduksjonen av antallet under lavinntektsgrensen opprettholdes og økes. Med tanke på at barnetrygden ved manglende regulering og bortfall av ekstra ytelse for eneforsørgere mistet mye av betydningen barnetrygden hadde for lavinntektsfamilier, ligger det ingen garanti i at forslaget om omlegging av barnetrygden vil ha varig betydning.

Enhver ny overføring fra det offentlig må finansieres, og vil påvirke fordelingspolitikken uansett om det finansieres ved økt skattlegging eller reduksjon av andre tjenester. For oss er det viktig at vi har skattefinansierte offentlige velferdstjenester, som med målrettet innsats bidrar til å redusere forskjeller slik at alle får nødvendig bistand og like muligheter.

Vi ønsker at tiltak og ytelser skal være gode nok, men ordningen slik den er foreslått vil være kostbar å finansiere og lite målrettet ut over at det tallmessig er flere som kommer over lavinntektsgrensen.

Dagens barnetrygd er et godt eksempel på en målrettet universell ordning, som også bidrar til å redusere antallet barn som vokser opp i familier med lavinntekt ved at satsene er økt noe etter mange år uten regulering, og at barnetrygd holdes utenfor utmålingen av sosial stønad.

Vi mener andre tiltak har større betydning for å oppnå målene for å utjevne innteks- og levekårsforskjeller i befolkningen enn forslaget om omlegging av barnetrygden.

2. Øke deltakelsen i barnehagen gjennom en endret modell for foreldrebetaling

Rimelige og tilstrekkelig antall barnehageplasser er viktige tiltak for å styrke barns deltakelse i barnehagen, men så lenge bortfall av kontantstøtten til de yngste barna erstattes av en ny kontantstøtte er det grunn til å anta at målet om økt deltakelse i barnehagen vil ha begrenset effekt for de som i dag utsetter barns barnehagestart.

En bedre modell for opptak og kostnader er nødvendig, men det vil som ekspertgruppen peker på være nødvendig med en trinnvis innføring. Fagforbundet mener det er en bedre prioritering å bruke ressurser på å styrke barnehage tilbudet så det også prismessig blir et reelt valg for de fleste.

Mange opplever i dag at de får tilbud om barnehageplass langt fra hjem og arbeidsplass, og må finne andre løsninger enn barnehage. Også dette må løses i en fremtidig modell.

3. Andre tiltak

Det store flertall av befolkningen har høy levestandard, men inntektsulikheten har økt og inntekstveksten har vært svak for mange. Fremfor å strø våre felles ressurser tynt ut, er det viktigere å føre en politikk som bidrar til koordinert lønnsdannelse, små lønnsforskjeller, pensjon og et inkluderende arbeidsliv.

Barnehage, utdanning, helsetjenester og bolig er viktig for alle, og henger tett sammen med høy grad av likhet. Det er disse verdiene Fagforbundet ønsker å videreutvikle fremfor å øke kontantoverføringer til den enkelte.

Arbeid har i seg selv stor verdi for den enkelte og for samfunnet. Fattigdom og lavinntekt henger sammen med manglende eller lav deltakelse i arbeidslivet. Arbeid og inntekt gir økonomisk selvstendighet, mens kontantoverføringer bryter med den norske modellen og arbeidslinja hvor alle kan bidra. Arbeid har mange viktige sider som bidrar til at folk kan forsørge seg selv, bidra i samfunnet, ha sosialt nettverk og realisere evnene sine.

En stabil bosituasjonen vil være en vesentlig faktor for å nå ekspertutvalgets likestilte mål, og forslaget om å gjøre bostøtten mer forutsigbar er et godt tiltak. Også andre tiltak bør vurderes, og erfaringen med tilvisningsavtaler viser at det å eie egen bolig har større betydning for fattigdom enn det som har vært vektlagt til nå, hvor hjelp til leie har vært det viktigste virkemiddelet.

Avslutningsvis vil vi peke på manglende kjønnsperspektiv i ekspertutvalgets vurdering. Til tross for at hoveddelen av de som lever i vedvarende inntektsulikhet er innvandrere, unge og enslige forsørgere vurderes forslag som delt barnetrygd prinsipielt, og uten å vurdere hvordan kjønnsrollene gir utslag i disse familiene med hensyn til hvordan oppgaver og ansvar er fordelt. Med tanke på at inntektsulikhet er en likestillingsutfordring vil ekspertgruppens forslag bidra dra til å øke inntektsulikheten mellom kvinner og menn. Vi kan ikke se at ekspertgruppen har gått inn i denne type problemstillinger eller konsekvenser av forslagene.